Odyogram.com

Seslerle Keşif

Artikülasyon ve Fonolojik Farkındalık Kitabı

Dijital Terapötik Materyaller

20 Ses Bölümü • Görsel Etkinlikler • Sözcük Çalışmaları

İçindekiler

Ses adına tıklayarak ilgili bölümün başlangıcına gidebilirsiniz.

Bilgilendirme ve rehber	Sayfa
Artikülasyon ve fonolojik güçlükler	3
Dil bozukluğu ve iletişim	4
Ne zaman destek alınmalı?	5
Kitabı kullanma ve kayıt rehberi	6

Ses	Sayfalar	Ses	Sayfalar
M	7-35	S	321-354
N	36-70	Z	355-388
P	71-104	Ş	389-418
B	105-128	J	419-439
T	129-163	Ç	440-470
D	164-195	C	471-495
K	196-231	H	496-525
G	232-255	L	526-562
F	256-284	R	563-599
V	285-320	Y	600-627

Genel izlem: 628 • Sözel çalışma yanıtları: 629
Görsel etkinlik yanıtları: 630-638 • Kullanım notu: 639

Artikülasyon bozukluğu nedir?

Konuşma sesinin üretimi

Artikülasyon, konuşma seslerini oluştururken dil, dudak ve çene hareketlerinin düzenlenmesidir. Artikülasyon güçlüğünde belirli sesleri beklenen biçimde üretmek zor olabilir; ses farklı veya bozulmuş duyulabilir.

Fonolojik güçlük nedir?

Fonoloji, dildeki seslerin anlam ayırma ve sözcük içinde kullanılma düzeniyle ilgilidir. Çocuk bir grup sesi düzenli olarak başka seslerle değiştirebilir veya bazı sesleri atlayabilir. Örneğin farklı sözcüklerde /k/ yerine /t/ kullanması bir örüntü olabilir.

İki alan birlikte görülebilir

Sesin nasıl üretildiği ve sözcüklerde nasıl kullanıldığı ayrı ayrı değerlendirilir. Tek bir hatadan tanı konulmaz. Yaş, konuşulan dil veya diller, anlaşılabilirlik ve günlük iletişime etkisi birlikte ele alınır.

Bu kitap nasıl yardımcı olur?

Kitap, uzman tarafından seçilen hedefler için uygulama sunar. Sesin oluşturulması, sözcüklere taşınması ve konuşmada sürdürülmesi kişiye göre planlanır. Listeyi bitirmek veya çok tekrar yapmak tek başına terapi hedefi değildir.

Bilgi kaynağı: ASHA • Speech Sound Disorders (tıklanabilir)

Dil bozukluğu nedir?

Buradaki “dil” ne demektir?

Dil; sözcükleri, cümleleri ve anlamları kullanarak iletişim kurduğumuz sistemdir. Burada ağız içindeki dil organından söz edilmez. Dil bozukluğu, söyleneni anlama veya düşünceleri sözcük ve cümlelerle anlatma alanlarında güçlüklerle ilişkili olabilir.

Neler fark edilebilir?

Yeni sözcükleri öğrenmede, yönergeleri anlamada, cümle kurmada, sözcük bulmada veya bir olayı sırasıyla anlatmada güçlük görülebilir. Bu durum yalnız seslerin yanlış söylenmesiyle aynı değildir. Bir çocuk sesleri doğru üretirken anlatımda; başka bir çocuk ise her iki alanda zorlanabilir.

Gelişimsel dil bozukluğu

Dil öğrenme ve kullanımını etkileyen gelişimsel bir durumdur. Değerlendirme, güçlüğün başka durumlarla ilişkisini de inceler. Çok dillilik tek başına dil bozukluğuna neden olmaz; çocuğun kullandığı diller değerlendirmede dikkate alınır.

Etkinliği uyarlayın

Uzman gerekirse sözcük anlamı, yönerge anlama ve cümle kurma hedeflerini ses çalışmasından ayrı planlar. Çocuğun bilmediği bir sözcüğü söyleyememesi yalnızca artikülasyon hatası olarak yorumlanmaz.

Bilgi kaynağı: NIDCD • Developmental Language Disorder (tıklanabilir)

Ne zaman destek alınmalı?

Günlük iletişimi gözleyin

Çocuğu anlamakta belirgin güçlük, yönergeleri anlamama, kendini anlatırken sık sık zorlanma veya iletişimden kaçınma varsa değerlendirme isteyin. Daha önce kullanılan iletişim becerilerinde kayıp varsa sağlık uzmanına başvurun.

İşitme ve diğer alanlar

Seslere tepki veya işitmeyle ilgili kaygı varsa işitme değerlendirmesi önemlidir. Ses üretimi güçlüğü, kekemelik, ses kısıklığı ve dil güçlüğü aynı durum değildir; uygun değerlendirme yolu farklı olabilir.

Aile ne yapabilir?

Çocuğun mesajını dinleyin. Birlikte oyun oynayın ve kitaplara bakın. Kısa, anlaşılır modeller sunun; yanıt için süre tanıyın. Hata olduğunda utandırma veya sürekli düzeltme yerine uzmanın gösterdiği desteği kullanın.

Bireysel plan

Hangi sesin, hangi bağlamda ve hangi ipucuyla çalışılacağını uzman belirler. Bu kitap tanı koymaz; her çocuk için aynı süre, sıra veya tekrar sayısını önermez.

Bilgi kaynağı: ASHA • Early Identification (tıklanabilir)

Kitabı nasıl kullanalım?

Bir oturumda birkaç hedef

Çocuğun anlamını bildiği, yaşına ve günlük yaşamına uygun sözcükleri seçin. Geniş kaynak listelerinde az kullanılan, soyut veya ileri düzey sözcükler bulunur; her girdiyi çalışmak zorunlu değildir.

Basitten karmaşığa

Uzmanın belirlediği ses veya hece modeliyle başlayın. Sonra sözcük, kısa ifade, cümle ve oyun içinde kullanıma geçin. Harf adı ile konuşma sesi farklıdır. /p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/ gibi durak seslerini kesintisiz uzatmaya çalışmayın; kısa ayrı üretimler kullanın.

Yedi tekrar kutusu

Her kutu ayrı bir deneme veya gözlem içindir. + uygun üretim, M modelle, İ ek ipucuyla, - yeniden çalışma şeklinde işaretlenebilir. Kutuların tamamını doldurmak zorunlu değildir. İşaretler standart test puanı değildir.

Dinlemeyi üretimden ayırın

Dinleme görevinde çocuk gösterebilir veya boyayabilir; konuşmak zorunda değildir. Sözcük anlamını bilme, sesi duyup ayırt etme ve sesi üretme ayrı gözlemlenir.

Sözcük sırası ve görsel etkinlikler

Sözcük listeleri ilgili ses ve konum grubu içinde karıştırılmıştır. Görsel etkinlikler fotoğraf gerçekçiliğinde üretilmiş nesne görselleriyle hazırlanmıştır; alt satırdaki kutular seçilen hedefin kaydı içindir. Yeni eklenen sayfalarda hedef seçimi, farkındalık ve konuşmaya geçiş çalışılır.

M sesiyle keşfe çıkıyoruz

Dinle, görseli tanı, dene ve oyun içinde kullan.

Mm

Mum

Masa

Makas

01 Dinle ve ayırt et

02 Ses, hece ve sözcük

03 Cümle, oyun ve anlatım

Bu bölümün hedeflerini ve destek düzeyini uzman belirler.

Seçilen hedef: _____ Denemeler: ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

M sesi • Hedefimi seçiyorum

Birlikte seçin

Aşağıdaki tanıdık örneklerden birkaçını seçin. Önce anlamı konuşun, sonra uzmanın önerdiği modelle deneme yapın. Daha uygun sözcükleri bölüm listelerinden seçebilirsiniz.

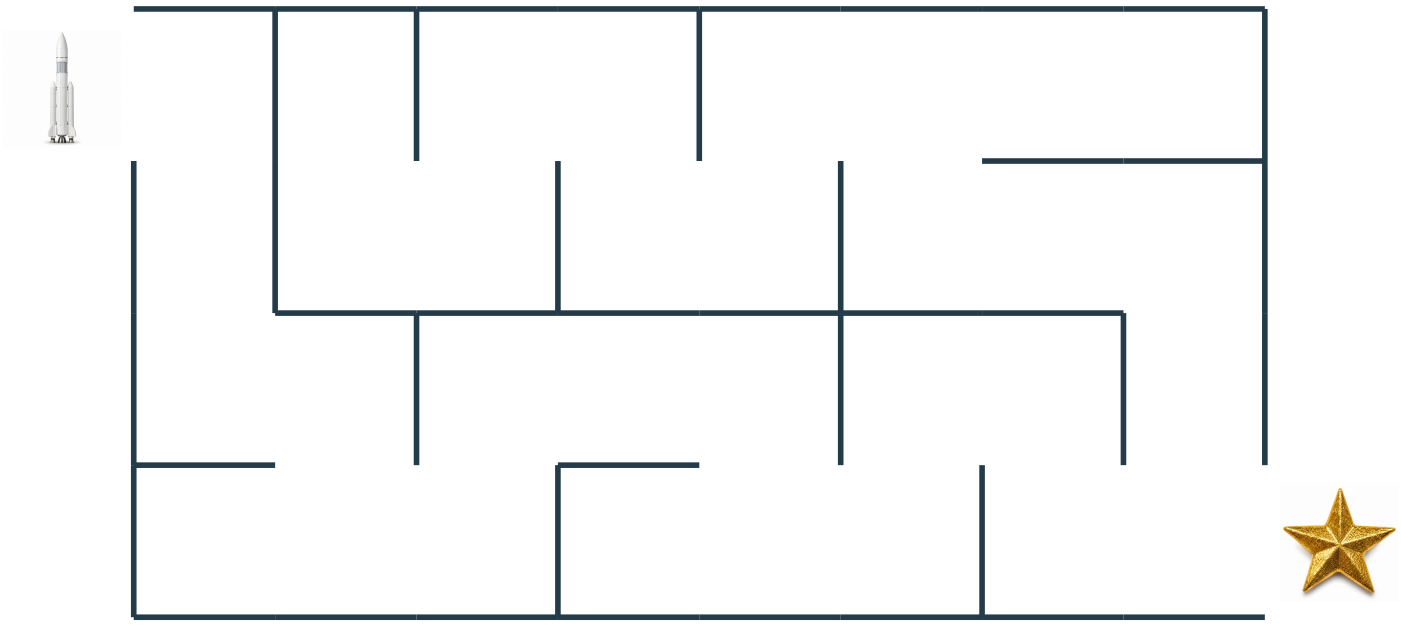
Hedef		1	2	3	4	5	6	7
1	Masa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Mum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	Muz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Makas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	Elma	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	Limon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7	Kalem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8	Resim	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Uygulama planı

Ad / kod: _____ Tarih: _____
En kolay bağlam: _____
Kullanılan model / ipucu: _____

Ses labirenti

Roketi yıldızına ulaştır. Her dönemeçte uzmanın seçtiği sesi veya heceyi söyle; yorulduğunda ara ver.

ma me mı mi mo mö mu mü

am em ım im om öm um üm

ama eme ımı imi omo ömö umu ümü

mama meme mımı mimi momo mömö mumu mümü

amam emem ımım imim omom ömöm umum ümüm

Harf adını değil konuşma sesini modelleyin. Durak seslerini kesintisiz uzatmayın; kısa, ayrı üretimler kullanın.

Seçilen hedef: _____ Denemeler: ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Ses dedektifi: bul ve işaretle

Adında M sesi duyduğun görsellerin çerçevesini boya. Sonra bu sözcükleri birlikte söyle. Yetişkin, görselin altında yazan adı söyler.

Limon

Pencere

Kafes

Çizme

Gemi

Gaga

Top

Pijama

Dinleme görevinde göstermesi yeterlidir. Söyleme denemesini ayrı değerlendirin.

Seçilen hedef: _____ Denemeler: ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

İlk sesi yakala

M sesiyle başlayan görsellerin kutusunu işaretle. Yetişkin, görselin altında yazan adı söyler.

Düdük

Pil

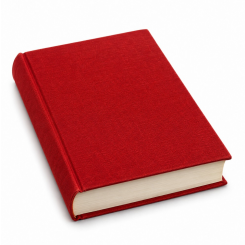
Masa

Mantar

Mum

Kitap

Fincan

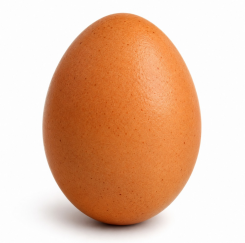
Muz

Dinleme görevinde göstermesi yeterlidir. Söyleme denemesini ayrı değerlendirin.

Seçilen hedef: _____ Denemeler:

Sözcüğün içindeki sesi bul

M sesini sözcüğün başı ve sonu dışında duyduğun görselleri işaretle. Yetişkin, görselin altında yazan adı söyler.

Yumurta

Pijama

Gemi

Havlu

Dondurma

Zil

Mum

Peynir

Dinleme görevinde göstermesi yeterlidir. Söyleme denemesini ayrı değerlendirin.

Seçilen hedef: _____ Denemeler:

Son sesi yakala

M sesiyle biten görsellerin kutusunu işaretle. Yetişkin, görselin altında yazan adı söyler.

Telefon

Güneş

Halı

Hortum

Mum

Keçi

Cam

Tohum

Dinleme görevinde göstermesi yeterlidir. Söyleme denemesini ayrı değerlendirin.

Seçilen hedef: _____ Denemeler: